

STUDENTU UN DOCĒTĀJU MOTIVĀCIJA ATTĀLINĀTAJĀ STUDIJU PROCESĀ *MOTIVATION OF STUDENTS AND LECTURERS IN THE DISTANCE LEARNING PROCESS*

Līga Veigule

Rēzeknes Tehnoloģiju akadēmija, lr16038@edu.rta.lv, Rēzekne, Latvija
Zinātniskā vadītāja Dr.oec. *Iveta Mietule*

Abstract. *The aim of the scientific article: is to describe and summarize the available literature sources about the advantages and the most significant disadvantages of the distance learning process. The scientific article summarizes how the distance learning process affects students and lecturers, and what are the advantages and most significant disadvantages of such a study process. At the beginning of the pandemic, the distance learning process developed rapidly, which surprised both students and lecturers, as they unexpectedly had to adapt to the new study process and acquire new skills, lecturers to be able to give lectures effectively remotely and students to learn lectures. The distance learning process has both advantages and disadvantages, which are also described in the research. Within the framework of the research, the analysis of literature and materials and the logical constructive method are used to gather the opinions of various authors on the topic of the scientific article.*

Keywords: *distance learning process, motivation, students, the academic personal.*

Ievads

Pētījuma ietvaros tiek analizētas priekšrocības un trūkumi attālinātajam studiju procesam, kurš strauji attīstījies pandēmijas ietekmē kopš 2020.gada marta, kā arī šis studiju process paliks pieprasīts arī nākotnē.

Pandēmijas ietekmē aktualizējas jautājums par pašreizējo izglītības formu ilgtspējību un turpmāku saglabāšanu. Šobrīd ir iespēja paskatīties uz dažādiem risinājumiem un to priekšrocībām, kas var būt aktuāli un pielietojami arī nākotnē. Tiešsaistes pakalpojumi, kas ir efektīvāki un lētāki, nodrošina vairāk prasmju un karjerai paredzētu programmu apguvi, kā arī attālināto studiju modelis ļauj ietaupīt laiku un sniedz iespēju studēt no jebkuras vietas kur ir pieejams internets. Tas liek arī apsvērt fundamentālāko jautājumu - kam domāta augstākā izglītība? Atbilde tradicionāli ir kulturāls pieņēmums par mītiskām proporcijām: katram jauniem jānododas uz augstskolu, lai iegūtu "īstu" izglītību. Šī mīta sekas ir apkopotas daudzveidīgajā statistikā, ka vairāk nekā 40% studentu, kuri 2012. gadā sāka četrgadīgu grāda iegūšanu, to nepabeidza sešu gadu laikā. Atgādinot par šo realitāti, M. Horns un B. Moesta atzīmē, ka šis izgāšanās līmenis ietekmē studentus no visām sociālekonomiskajām vidēm. Viņu raksta nosaukums, kas ir pietiekami piemērots, ir šāds: "Ne katram studentam vajadzētu iet uz koledžu. Un tas ir labi" (Kurshan, 2020).

Tēmas aktualitāte: šobrīd lielākā daļa no studijām notiek attālināti, līdz ar to nākas saskarties ar dažādām grūtībām attālinātajā studiju procesā. Tāpēc ļoti svarīgi ir apzināties šāda studiju procesa priekšrocības un trūkumus, lai spētu pēc iespējas efektīvāk organizēt studiju procesu un laicīgi novērst trūkumus.

Pētāmā problēma: attālinātajā studiju procesā gan studentiem, gan docētājiem nākas saskarties ar dažādām grūtībām, kas negatīvi ietekmē studiju procesu. Ja šī studiju procesa trūkumus izdodas laicīgi apzināties, tad pastāv iespēja tiem sagatavoties, līdz ar to samazinot to negatīvo ietekmi uz studiju procesu.

Zinātniskā raksta mērķis ir raksturot un apkopot pieejamos literatūras avotus par attālinātā studiju procesa priekšrocībām un būtiskākajiem trūkumiem.

Uzdevumi:

- 1) izanalizēt attālinātā studiju procesa priekšrocības un trūkumus;
- 2) izanalizēt studentu un docētāju motivācijas ietekmējošos faktorus;
- 3) izdarīt secinājumus par apkopoto informāciju attiecībā uz attālināto studiju procesu.

Darbā pielietotās pētīšanas metodes: literatūras un materiālu analīze un loģiski konstruktīva metode.

Covid-19 pandēmija un attālinātais studiju process

Covid-19 pandēmija ir mainījusi izglītību uz visiem laikiem, jo augstskolām, universitātēm, docētājiem un studentiem bija jāpielāgojas attālinātajām mācībām. Tiešsaistes mācībās tiek identificētas vairākas atšķirības, salīdzinot ar klātienē izglītību. Pirmkārt, studentiem jābūt atbildīgākiem. Otrkārt, lietotāju zināšanas par datoru lietošanu ievērojami atšķiras. Treškārt, tradicionālo mijiedarbību starp docētāju, studentu un saturu sarežģīt tehnoloģiju ieviešana. Izmantojot jaunus rīkus, kas saistīti ar studentu, docētāju, saturu, tehnoloģijām, programmatūru un komunikāciju, tiek uzlabotas mācību metodes tiešsaistes mācībās. Ja tiek izmantoti jauni rīki un tiešsaistes izglītība uzlabojas, studenti, docētāji un izglītības iestādes no tā gūst labumu. Emocijām ir svarīga loma indivīda zināšanu, iegūšanas un lēmumu pieņemšanas procesā. Līdz ar to tie tieši ietekmē uztveri, mācību procesu un cilvēku komunikācijas veidu. Ir arī nozīmīgi pierādījumi, ka racionāla mācīšanās cilvēkiem ir atkarīga no emocijām (*Durães et al., 2021*).

Pandēmijas dēļ attālinātās studiju formas ietekme ir atstājusi negatīvas sekas uz studentiem. Tas izpaužas tā, ka tagad laika trūkuma dēļ studentiem ir daudz mazāk laika ko pavadīt svaigā gaisā. Savukārt docētāji sāka piešķirt ievērojami vairāk uzdevumu materiāla apgūšanai; ņemot vērā to, ka studentiem jau tā ir pietiekami daudz uzdevumu, katrs students sāka daudz vairāk laika veltīt patstāvīgam darbam. Pirms pandēmijas sākšanās uzdevumu apjoms ļāva studentiem veltīt laiku savai atpūtai un izklaidei, taču tagad tam neatliek laika (*Хуруллаева, 2020*).

Tagad augstskolas tiek aicinātas pamatot mācību izmaksu struktūru. Ģimenēm, kurām ir finansiāls spiediens, tas varētu ietaupīt studiju izmaksas, jo tās salīdzina ar citām pieejamām tiešsaistes iespējām. Tas dod augstskolām iespēju paplašināt vispārējo studentu uzņemšanu, izmantojot jaunus novatoriskus piedāvājumus, vienlaikus saglabājot studentu izglītības līmeni. Bet tas nozīmē, ka tradicionālie augstākās izglītības iestāžu finansēšanas mehānismi ir pakļauti ievērojamam spiedienam (*Patton, 2020*).

Kopš pandēmijas iestāšanās 2020.gada martā krasi mainījās klasiskā izglītības sistēma. No klātienē studijām nācās pāriet uz attālināto studiju procesu kurš tiek organizēts tiešsaistē dažādās interneta platformās. Šīs izmaiņas mācību procesā ir radījušas divējādas sajūtas, kādam šis mācību process patīk un atvieglo ikdienu, taču ir daļa studentu un docētāju kam tas sagādā grūtības.

Attālinātā studiju procesa priekšrocības

Mūsdienu sabiedrībā nepieciešamība pēc attālinātajām studijām ir nobriedusi saistībā ar pieaugošu augstākās izglītības popularitāti un dažreiz lielajām grūtībām to iegūt attālināti, dzīvojot ārpus pilsētas. Turklāt mācībspēki, kas strādā šo pilsētu augstskolās, bieži sastopas ar “klipu domāšanas” problēmu, caur kuras prizmu studenti uztver informāciju. Viņu uzmanību var noturēt, tikai izdalot materiālu nelielās 10 līdz 15 minūšu daļās, starp kurām jāveic nelielas pauzes tiešai mijiedarbībai ar studentiem, provocējot viņus uzdot jautājumus un atbildēt uz tiem. Galu galā mūsdienu jaunieši ir pieraduši internetā noklikšķināt uz saitēm: ikreiz, kad viņus kaut kas interesē, viņi vēlas uzzināt vairāk par to un, ja docētājs neapmierina viņu zinātkāri, pastāv liela varbūtība, ka viņi novirzīs savu uzmanību elektroniskām ierīcēm, kuras, izmantojot bezvadu sakarus, viņi nekavējoties sāks meklēt atbildes internetā.

Turklāt lielākā daļa mūsdienu studentu aktīvi izmanto internetu, lai atrastu nepieciešamo informāciju, lai veiksmīgi apgūtu konkrētā kursa materiālu. Elektroniskie informācijas nesēji viņiem ir daudz ērtāki un pierastāki nekā drukātie.

Tajā pašā laikā daži docētāji, kuri nesaprot šādas preferences, mēdz ierobežot studentus,

izmantojot interneta resursus, mēģina mudināt viņus atrast informāciju tradicionālajās bibliotēkās. Tomēr šāda taktika jau no paša sākuma ir lemta neveiksmei. Mūsdienu sabiedrībā materiāla (tostarp izglītības) meklēšana internetā ir ātrāks, ekonomiskāks, demokrātiskāks veids nekā jebkurš cits informācijas iegūšanas veids. Turklāt meklēšana internetā kļūst īpaši aktuāla, ja nepieciešams atrast jaunāko informāciju par disciplīnām, kurām raksturīga strauja attīstība un līdz ar to arī strauja informācijas novecošana (*Sokolova et al., 2018*).

Attālināto studiju laikā studenti lielāko daļu materiāla apgūst paši. Tādējādi, ļaujoties uz savām spējām, viņi iemācās būt neatkarīgi. Cilvēkiem, kuri izvēlas dzīvot nestandarta grafikā, attālinātās studijas var būt maskēšanās svētība. Šī izglītības forma labi sader arī ar darbu. Tiešsaistes mācību laiku parasti var viegli pielāgot gandrīz jebkuram darba grafikam.

Turklāt šis studiju veids palīdz palikt vienatnē ar savām domām un idejām, kas ir lielisks atradums intravertiem cilvēkiem. Šajā situācijā darbs mājās ļauj pilnībā koncentrēties mācībām. Miera un klusuma atmosfēra ļauj parādīt labu rezultātu, kas šodien ir vissvarīgākais mērķis. Tādā veidā jūs varat sasniegt daudz mērķu un īstenot plānus, parādot labus rezultātus savās studijās, un mums nekas nav labāks, ja absolūtā mierā izpildām docētāju uzdevumus. Klusums ļauj smadzenēm atpūsties un veicina labāku intelektuālo sniegumu. Ir arī vērts atzīmēt, ka, kamēr jūs esat mierā, jums būs arī vēlme darīt to, kas jums patīk, un tā ir vēl viena attālināto studiju priekšrocība (*Kuanyshkyzy, Rustemkyzy, 2020*).

Attālinātajam studiju procesam ir daudzas priekšrocības un pāreja uz šādu studiju procesu daudziem studentiem un docētājiem ir atvieglojusi ikdienas dzīvi, jo studējot un vadot lekcijas gan studenti, gan docētāji var ietaupīt savu laiku ko līdz pandēmijai pavadīja ceļā, dodoties uz augstskolu, līdz ar to arī nav ceļa izdevumu. Kā arī šāds studiju process studentiem kuri paralēli studijām strādā ļauj vieglāk saplānot savu darba grafiku un pielāgoties lekciju sarakstam.

Attālinātā studiju procesa trūkumi

Studenti joprojām cenšas atrast savās mājās vietas darbam, tiek galā ar finanšu un veselības krīzēm un pašu bērnu vai brāļu un māsu apmācību mājās. Studenti disciplīnās, kurās nepieciešama praktiska mācīšanās vai lietojumprogrammas, ir noraižējušies par savu mērķu sasniegšanu.

Protams, daži no sākotnējiem izaicinājumiem studentiem, kuri mācās attālināti, ar laiku, visticamāk, uzlabosies. Daži docētāji joprojām apgūst viņu rīcībā esošās tehnoloģijas. Tagad viņi daudzos gadījumos ir labāk sagatavoti, un viņu studentiem, visticamāk, ir augstvērtīga pieredze (*Burke, 2020*).

Attālināto studiju laikā jūs, iespējams, sastapsieties ar neparedzētiem apstākļiem, kas traucēs. Piemēram, visnepiemērotākajā brīdī jūsu gaismas var izslēgties vai dators var nedarboties, un svarīgas tiešsaistes nodarbības laikā var atslēgt internetu, un jūs neko nevarat ietekmēt. Attālinātās studijas padara jūs atkarīgu no tehniskajiem rīkiem.

No vienas puses, attālinātais studiju process ir kļuvis par lielisku instrumentu docētājiem, lai lekcijā pavadītu vairāk laika, nekā tika noteikts iepriekš. Tas ir, ja skolas zvans ļāva mums kaut kā atpūsties un apdomāt visu apgūto materiālu, tagad melodijas trūkums katras lekcijas beigās ir kļuvis par docētāja labāko draugu. Daudzi docētāji nekontrolē laiku un nebeidz lekciju noteiktajā laikā, kas noved pie tā, ka studentiem nav laika apkopot domas nākamajai lekcijai. Šī attālināto studiju negatīvā puse ietekmē ne tikai fizisko stāvokli, bet arī morālo stāvokli. Tā rezultātā var rasties daudzas nervu slimības (*Kuanyshkyzy, Rustemkyzy, 2020*).

Attālinātās studijas prasa studentiem un docētājiem pilnīgi atšķirīgu pieeju nekā klātienē studijās. Kā pierāda praktiskā pieredze, šī ir ļoti prasīga izglītības forma. Pamatjautājumi un grūtības ir:

- studentiem un daudziem docētājiem ir maz vai nav pieredzes ar šo mācību veidu;
- docētāji uzskata, ka viņi var izmantot to pašu pedagoģisko un didaktisko praksi kā klātienē studijās;
- studijas prasa, lai studenti būtu ļoti motivēti un spētu efektīvi tikt galā ar laiku;
- sarežģīta un prasīga studiju un studiju materiālu sagatavošana;
- nepieciešamība pēc rūpīgas tehniskās drošības (*Fojtik, 2018*).

Vēl viens trūkums attālinātajam studiju procesam ir stress. Turklāt stress ne tikai kopumā no situācijas ar vīrusu, bet arī no izmaiņām īpaši izglītības formā. Augstskolu studenti pierod pie docētājiem,

pie sava informācijas pasniegšanas veida un atmosfēras, ko viņi viņiem rada. Tagad pašreizējās situācijas dēļ studentiem nepatīk, ja 5-6 stundas pēc kārtas lekcijas ir jāskatās datoru un tālrunu ekrānos. Turklāt bieži "vājš" internets rada stresu, kad students no viņa neatkarīgu apstākļu dēļ nevar apmeklēt lekcijas un tiek atzīmēts kā neapmeklējis, kas var radīt turpmāk papildus darbu.

Redze ir viena no piecām galvenajām cilvēka maņām, kas jāaizsargā. Apmeklējot augstskolu, studenti salīdzinoši droši izmanto redzi. Lekciju zālē viņi skatās uz docētāju, savā piezīmju grāmatiņā, uz tāfeli un brīdī, kad redze tiek pārslogota uz citiem objektiem, tādējādi mazinot spriedzi no acīm. Pašreizējos apstākļos skatiens no monitora ekrāna uz piezīmju kladi, no piezīmju klades uz monitoru var izraisīt redzes traucējumus.

Pandēmija ļoti ietekmēja studentu un docētāju aktivitāti, ievērojami ierobežoja to. Parasti students nokļuva augstskolā, apmeklēja nodarbības, pusdienoja pārtraukumā, pēc tam turpināja mācīties. Tas ļāva līdzsvarot patērēto un uzņemto kaloriju daudzumu. Bet pašlaik pastāvīga uzturēšanās mājās ierobežo mūsu kustības, kas izpaužas, ja visu dienu pavada pie datora ekrāna (Нуруллаева, 2020).

Neskatoties uz to, ka attālinātajam studiju procesam ir daudzas priekšrocības, ir jāapzinās arī šī studiju procesa būtiskākie trūkumi. Šajā nodaļā arī tiks apkopoti trūkumi, kuri lielākoties var atstāt ietekmi uz studentu un docētāju fizisko un garīgo veselības stāvokli.

Secinājumi

1. Covid-19 pandēmijas ietekmē krasi ir attīstījies attālinātais studiju process un tas liek gan studentiem, gan docētājiem saskarties ar dažādām nestandarta situācijām kuras var kavēt studiju procesa norisi.
2. Attālinātais studiju process ļauj studentiem, kuri ir intraverti, iegūt augstāko izglītību neradot stresu, kas var negatīvi ietekmēt viņu emocionālo stāvokli.
3. Pirms pandēmijas sākuma studenti un docētāji savā ikdienā pastāvīgi komunicēja ar saviem kolēģiem, taču sākoties pandēmijai un pārejot uz attālināto studiju procesu, šī komunikācija tika ierobežota, tāpēc lielai daļai studentu un docētāju tas bija morāls izaicinājums.
4. Attālinātajam studiju procesam vairāk ir trūkumu nekā priekšrocību, un trūkumi ir daudz būtiskāki nekā priekšrocības, jo starp tiem ir tādi būtiski trūkumi, kas skar veselību, un to nespēj atsvērt neviena priekšrocība.
5. Ja studiju process tiek organizēts attālināti, tad būtiska priekšrocība ir tā, ka var studēt no jebkuras vietas kur ir piekļuve internetam.

Izmantotie avoti un literatūra

1. Burke, L. (27.10.2020). *Moving Into the Long Term*. Retrieved 17.03.2021 from <https://www.insidehighered.com/digital-learning/article/2020/10/27/long-term-online-learning-pandemic-may-impact-students-well>
2. Durães, D., Toala, R., Novais, P. (2021). Emotion Analysis in Distance Learning. *Educating Engineers for Future Industrial Revolutions. ICL 2020*, 1, 629-639. Retrieved 17.03.2021 from https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-030-68198-2_58
3. Fojtik, R. (2018). Problems of Distance Education. *International Journal of Information and Communication Technologies in Education*, 7(1), 14-23. <https://doi.org/10.2478/ijicte-2018-0002>
4. Kuanyskyzy, A. A., Rustemkyzy, Z. S. (2020). Pros and Cons of Distance Learning During a Global Pandemic. *Young Scientist*, 11 (41), 49-51. Retrieved 17.03.2021 from <https://www.elibrary.ru/item.asp?id=44499416>
5. Kurshan, B. (15.01.2020). *The Pandemic & Higher Education: Old Problems, New Opportunities*. Retrieved 13.03.2021 from <https://www.forbes.com/sites/barbarakurshan/2020/06/15/the-pandemic--higher-education-old-problems-new-opportunities/?sh=76be5a7b6d67>
6. Patton, R. (11.09.2020). *A Global Pandemic's Impact on Higher Education*. Retrieved 07.03.2021 from <https://blogs.cisco.com/education/a-global-pandemics-impact-on-higher-education>
7. Sokolova, N. A., Pylkin, A. A., Stroganova, O. A., Antonian, K. G. (2018). The Pros and Cons of Distance Learning. *The European Proceedings of Social & Behavioural Sciences*. <https://dx.doi.org/10.15405/epsbs.2018.12.02.157>
8. Нуруллаева, А. И. (2020). Влияние дистанционного обучения на самочувствие студентов во время пандемии. *Самарский государственный экономический университет*, 5 (45), 54-57. Просмотрен 25.03.2021 в <https://cyberleninka.ru/article/n/vliyanie-distantcionnogo-obucheniya-na-samochnuvstvie-studentov-vo-vremya-pandemii>

Summary

Within the framework of the research, the advantages and disadvantages of the distance learning process were studied in the available literature and Internet sources. Examining some of the available literature and Internet sources, it is concluded that the distance learning process has more disadvantages than advantages, and the disadvantages are much more significant than the advantages, as there are significant health disadvantages among them, which cannot be offset by any advantages. The distance learning process affects both students 'and lecturers' physical and mental health. For extroverted people, this learning process can lead to depression due to lack of communication. Also, prolonged exposure to computer screens can significantly worsen the visual condition of students and lecturers. However, benefits such as the time savings previously spent on travel and travel expenses cannot be overlooked either. Also, a significant advantage in this study process is that you can study from anywhere where there is access to the Internet.